

SPECYFIKA FINANSÓW TOWARZYSTW UBEZPIECZENIOWYCH W ASPEKCIE ICH FORM ORGANIZACYJNYCH

Tadeusz TRUSKOLASKI

1. Wprowadzenie

Funkcjonowanie firm ubezpieczeniowych podlega specjalnym rygorom sformułowanym w aktach prawnych. Podstawowe zmiany zostały dokonane w 1990 r., dotycząc one wielu zagadnień działalności ubezpieczeniowej, m.in. dotyczących form organizacyjnych towarzystw ubezpieczeniowych, jak również wymogów odnośnie do zasad prowadzenia gospodarki finansowej ubezpieczycieli.

Specyfika ubezpieczeń wynika przede wszystkim z ich znaczenia w gospodarce rynkowej. Ponadto określa się je jako kontrakt „najwyższego zaufania”. Ogólne stwierdzenia mają odzwierciedlenie w konkretnych posunięciach i rozwiązaniach, które znalazły wyraz w ustawie o działalności ubezpieczeniowej i rozporządzeniach Ministra Finansów.

Celem niniejszego opracowania jest charakterystyka różnych form organizacyjnych, w jakich mogą działać firmy ubezpieczeniowe oraz wykazanie podstawowych różnic, dotyczących gospodarki finansowej między towarzystwami ubezpieczeniowymi.

W artykule wykorzystano przede wszystkim akty prawne regulujące działalność ubezpieczeniową, a także publikacje z czasopism fachowych poświęconych ubezpieczeniom.

2. Formy organizacyjne podmiotów prowadzących działalność ubezpieczeniową

Ustawa o działalności ubezpieczeniowej dopuszcza funkcjonowanie dwóch podstawowych form organizacyjnych towarzystw ubezpieczeniowych: ubezpieczeniowej spółki akcyjnej i towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych [5, art. 11]. W tych ramach mogą istnieć zakłady prowadzące ubezpieczenia jako oddziały firm zagranicznych, czy też jako wewnętrzne towarzystwa ubezpieczeniowe, tzw. captives.

2.1. Zakłady ubezpieczeń działające jako spółki akcyjne

Do zakładów ubezpieczeń mających postać spółek akcyjnych oraz do ich działalności znajdują zastosowanie przepisy ustawy z 28.07.1990 roku o działalności ubezpieczeniowej. W zakresie nie uregulowanym tą ustawą stosuje się przepisy kodeksu handlowego. Jednakże analiza przepisów ustawy o działalności ubezpieczeniowej, a dotycząca zakładu ubezpieczeń i jego działalności jako spółki akcyjnej, pozwala na uchwycenie istotnych różnic między ubezpieczeniową spółką akcyjną, a spółką akcyjną prowadzącą inną działalność.

Akcje ubezpieczeniowej spółki akcyjnej mogą być jedynie akcjami imiennymi, z wyjątkiem akcji dopuszczonych do publicznego obrotu za zgodą Komisji Papierów Wartościowych i Giełd. W przypadku cofnięcia zgody na publiczną emisję, spółka ma obowiązek dokonać zmiany, w ciągu trzech miesięcy, akcji na okaziciela na akcje

imienne. Kapitał akcyjny w całości należy opłacić w gotówce przed zarejestrowaniem spółki. Bezpośrednio z ustawy wynikają też normy ostrożnościowe, przyjęte przez ustawodawcę w stosunku do tej formy działalności:

- przekroczenie progu 10 % akcji wymaga powiadomienia Ministra Finansów;
- natomiast nabycie lub objęcie znacznych pakietów akcji spółek ubezpieczeniowych (25%, 33%, 50%, 66%, 75%) zostało uzależnione od zgody Ministra Finansów [5, art. 11d].

Znacznie ostrzejsze są również zasady dotyczące możliwości kontroli spółek prowadzących działalność ubezpieczeniową. Poza nadzorem sprawowanym przez radę nadzorczą tak samo jak w każdej spółce akcyjnej, dodatkowo nadzór nad działalnością ubezpieczeniową pełni Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń będący centralnym organem administracji państwowej. Zadaniem nadzoru jest ochrona interesów osoby ubezpieczonej i przeciwdziałanie sytuacji, w której zakład ubezpieczeń nie będzie w stanie wypłacić ubezpieczonemu należnego świadczenia.

Organ nadzoru może [5, art. 83, 83a]:

- przeprowadzić w każdym czasie kontrolę działalności i stanu majątkowego zakładu ubezpieczeń;
- żądać od zakładów ubezpieczeń wyjaśnień i informacji dotyczących zakładu ubezpieczeń i jego gospodarki finansowej oraz zarządzić przekazywanie wymaganych danych;
- wydawać zalecenia mające na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i dostosowanie działalności zakładu ubezpieczeń do przepisów prawa;
- nakładać na członków zarządu zakładu ubezpieczeń kary pieniężne do wysokości trzykrotnego miesięcznego wynagrodzenia brutto tej osoby, a na zakład ubezpieczeń kary pieniężnej do wysokości 0,5% zbioru składki brutto za rok poprzedni;
- występować do właściwego organu zakładu ubezpieczeń z wnioskiem o odwołanie członka zarządu;
- występować z wnioskiem do właściwego organu zakładu ubezpieczeń o zawieszenie w czynnościach członków zarządu zakładu ubezpieczeń do czasu rozpatrzenia wniosku o ich odwołanie;
- może żądać od władz zakładu ubezpieczeń zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia oraz umieszczenia poszczególnych spraw na porządku obrad najbliższego walnego zgromadzenia.

2.2. Zakłady ubezpieczeń działające w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych

Zakłady ubezpieczeń w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych funkcjonowały w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Po II wojnie światowej, w związku z upaństwowieniem działalności ubezpieczeniowej, zlikwidowano wszystkie zakłady ubezpieczeniowe, z wyjątkiem dwóch przedsiębiorstw państwowych. Przepisy z dnia 28.07.1990 roku reaktywują działalność ubezpieczeniową zakładów w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych, gdyż uznano, że ta forma działalności może być szczególnie przydatna w przypadku obejmowania ubezpieczeniami tylko określonych grup zawodowych, stowarzyszeń, organizowania zakładów ubezpieczeń o lokalnym zasięgu działania itd.

Zakład ubezpieczeń, który ubezpiecza swoich członków na zasadzie wzajemności, jest towarzystwem ubezpieczeń wzajemnych [5, art. 12]. Statut towarzystwa i jego zmiany podlegają przed zarejestrowaniem zatwierdzeniu przez Ministra Finansów.

Statut towarzystwa określa w szczególności [5, art. 14] nazwę i siedzibę, przy czym w nazwie muszą być zawarte wyrazy „towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych”:

1. Terytorialny zasięg działalności.
2. Organizację władz zarządzających oraz władz nadzorczych.
3. Zakres przedmiotowy z określeniem działu, grup i rodzajów ubezpieczeń oraz zakres działalności reasekuracyjnej.
4. Wysokość kapitału zakładowego.
5. Zasady wykorzystania nadwyżki bilansowej oraz sposób pokrycia strat.

Działalność towarzystw ubezpieczeń wzajemnych choć musi być rentowna, nie jest obliczona na zysk. Chodzi tu bowiem bardzo często o ubezpieczenia dotyczące określonej, wąskiej grupy podmiotów związanych wspólnotą interesów, zawodem, zainteresowaniami itd. Podstawową zasadą obowiązującą w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych jest ubezpieczanie tych podmiotów, którzy są członkami towarzystwa. Jednak statut może przewidywać, że towarzystwo będzie ubezpieczało także osoby nie będące członkami towarzystwa, pod warunkiem że osoby te będą płacić składki stałe. Składki zebrane od osób ubezpieczonych, nie będących członkami towarzystwa, nie mogą stanowić więcej niż 10% składki zebranej przez towarzystwo.

Kapitał zakładowy nie może być niższy niż najwyższa minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego wymaganego dla grup ubezpieczeń, w których towarzystwo prowadzi działalność. Kapitał zakładowy opłaca się w całości gotówką w terminie 30 dni od dnia zarejestrowania towarzystwa. Jeżeli kapitał zakładowy podzielony jest na udziały, udziałowcom wydaje się imienne kwity udziałowe [5, art. 17a].

2.2.1. Małe towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych

Towarzystwo, posiadające ograniczony zakres działania ze względu na małą liczbę członków, niewielką liczbę lub niskie sumy zawieranych ubezpieczeń bądź też niewielki terytorialny zasięg działalności, może być uznane przez Ministra Finansów za małe towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych [5, art. 27]. Ma to poważne znaczenie praktyczne, gdyż powoduje znaczne uproszczenie prawem określonych zasad działania takiego towarzystwa, zmniejszenie wymogów kapitałowych, a także może wyłączać inne poza składką ubezpieczeniową świadczenia członków na rzecz towarzystwa i towarzystwa na rzecz członków [5, art. 27]. Podmiotu takiego nie przewidywało do tej pory obowiązujące wcześniej ustawodawstwo polskie. Dlatego też tej formie zakładu ubezpieczeń poświęcone musiały zostać w ustawie o działalności ubezpieczeniowej stosunkowo liczne przepisy [5, art. 12]. Zajmują się one regulacją sposobu powstania towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, momentu uzyskania przez nie osobowości prawnej, sposobu działania, gospodarki finansowej itd.

Do małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych nie stosuje się przepisów dotyczących konieczności opłacenia kapitału zakładowego w gotówce w terminie 30 dni od daty zarejestrowania towarzystwa. Przepis ten stanowi niewątpliwie złagodzenie wymagań, jednak małe towarzystwa nie mogą prowadzić działalności w zakresie reasekuracji czynnej. Ponadto w zakresie ubezpieczeń obowiązkowych małe towarzystwa mogą prowadzić tylko ubezpieczenia budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych¹.

¹ Pozostałe rodzaje ubezpieczeń obowiązkowych są wymienione w art. 4 ustawy o działalności ubezpieczeniowej [5].

2.2.2. Captives – wewnętrzne towarzystwa ubezpieczeniowe

Towarzystwa ubezpieczeniowe tego typu są bardzo popularne na świecie. Ich rynek szacuje się na około 3000 towarzystw oraz znacznej liczby firm usługowych pracujących na ich potrzeby. W chwili obecnej najwięcej tego typu firm zarejestrowanych jest na Bermudach, Kajmanach i Bahamach, jednak ich organizatorami są najczęściej przedsiębiorstwa ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Szwecji i Japonii [2, s. 44].

Towarzystwa wewnętrzne zaliczane są do ubezpieczeń wzajemnych. Są opłacalne dla firm, które muszą płacić składki ubezpieczeniowe powyżej miliona dolarów rocznie i prowadzą zdwersyfikowaną przestrzennie i przedmiotowo działalność².

W sytuacji Polski, z uwagi na wysoki próg składki ubezpieczeniowej powodującej opłacalność captives, nie należy oczekiwać gwałtownego rozwoju tego typu firm. Jednakże ich powstawanie może być potwierdzeniem możliwości i prawidłowego kierunku ewolucji rynku ubezpieczeniowego.

2.3. Prowadzenie działalności ubezpieczeniowej przez podmioty zagraniczne

Podejmowanie i prowadzenie działalności ubezpieczeniowej przez podmioty zagraniczne uległo w trakcie ostatniej nowelizacji istotnym zmianom. W poprzednich unormowaniach wyróżniano: [6, s. 24]:

- spółki z udziałem kapitału zagranicznego;
- ubezpieczycieli zagranicznych.

Pierwsze z nich traktowano na równi z polskimi zakładami ubezpieczeń. Działanie na terenie Polski drugiej grupy, tj. ubezpieczycieli zagranicznych, jest możliwe od 01.01.1999 roku. Prawie dziesięcioletni okres karencji miał na celu umożliwienie rozwoju zakładów ubezpieczeń z kapitałem polskim i przeciwdziałanie ekspansji zagranicznych koncernów ubezpieczeniowych. Chodziło o to, aby mogły powstawać i rozwijać się oraz okrzepnąć nowe zakłady ubezpieczeń (w tym z kapitałem zagranicznym), a także towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

Od początku bieżącego roku, po uzyskaniu licencji Ministra Finansów, zagraniczne firmy ubezpieczeniowe mogą funkcjonować w Polsce za pośrednictwem swojego głównego przedstawiciela. Minimalny kapitał gwarancyjny to 50% takiego samego kapitału jaki obowiązuje polskich ubezpieczycieli³. Dodatkowym wymogiem jest złożenie kaucji w wysokości 50% kapitału gwarancyjnego. Jej rola ma sprowadzać się do zabezpieczenia przyszłych zobowiązań z tytułu sprzedaży polis. Zagraniczna firma nie otrzyma zgody na sprzedaż polis, gdy zagrożony jest ważny interes gospodarczy Polski lub gdy zakład ubezpieczeń nie daje gwarancji prawidłowego prowadzenia działalności ubezpieczeniowej [1].

Zagraniczne podmioty są obowiązane posiadać pieniądze w Polsce na pokrycie zobowiązań od umów ubezpieczeniowych tu zawartych. Podlegają również nadzorowi PUNU, jednak tylko do momentu przystąpienia Polski do UE. Po akcesie naszego kraju do struktur europejskich, główne przedstawicielstwo objęte zostanie nadzorem z kraju pochodzenia towarzystwa.

² Przykładami firm posiadających towarzystwa wewnętrzne są m.in. Ford Motor Company (USA), Avon Products (Wielka Brytania), Volvo (Szwecja), Sony Corp. (Japonia) [2, s. 45].

³ Wysokość kapitału gwarancyjnego obowiązująca polskich ubezpieczycieli zostanie przedstawiona w dalszej części opracowania.

3. Gospodarka finansowa zakładu ubezpieczeń i fundusze ubezpieczeniowe

3.1. Środki własne i rodzaje funduszy ubezpieczeniowych

Zakład ubezpieczeń jest obowiązany posiadać środki własne w wysokości nie niższej niż margines wypłacalności [5, art. 45]. Wartość środków własnych stanowiących pokrycie marginesu wypłacalności zakładu ubezpieczeń oblicza się jako sumę algebraiczną [5, art. 45a]:

- opłaconą część kapitału akcyjnego (zakładowego) – wielkość dodatnia;
- kapitał zapasowy – wielkość dodatnia;
- kapitał rezerwowy z aktualizacji wyceny – wielkość dodatnia;
- kapitał rezerwowy pozostały – wielkość dodatnia;
- wartości niematerialne i prawne – wielkość ujemna;
- niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych: zysk – wielkość dodatnia, strata – wielkość ujemna;
- wynik finansowy netto okresu sprawozdawczego: zysk – wielkość dodatnia, strata – wielkość ujemna;
- połowy należnych wpłat na poczet kapitału akcyjnego w przypadku spółek akcyjnych – wartość dodatnia;
- połowy należnych wpłat na poczet kapitału zakładowego, jeżeli co najmniej 25% kapitału zostało opłacone, w przypadku towarzystw ubezpieczeń wzajemnych – wartość dodatnia.

Nieco inaczej oblicza się wysokość środków własnych w przypadku towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych – w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych oraz ubezpieczeń majątkowych zalicza się środki wymienione wyżej oraz środki w wysokości 50% nie wpłaconych dopłat, których towarzystwo może zażądać od ubezpieczonych na podstawie statutu. Wartość tych środków nie może przekroczyć 50% obliczonego marginesu wypłacalności oraz 50% środków wymienionych wcześniej [3, s. 60].

W przypadku gdy środki własne zakładu ubezpieczeń są niższe od marginesu wypłacalności – to obowiązkiem zakładu ubezpieczeń jest przedłożenie, na żądanie organu nadzoru, planu restytucji prawidłowych stosunków finansowych. Jeżeli stan środków własnych nie pokrywa wymaganego kapitału gwarancyjnego, to działania zakładu ubezpieczeń muszą być bardziej zdecydowane. Obowiązany jest on natychmiast powiadomić organ nadzoru oraz przedstawić do zatwierdzenia organowi nadzoru plan krótkoterminowego podwyższenia środków własnych, czyli krótkoterminowy plan wypłacalności. Jeżeli zakład ubezpieczeń nie opracuje krótkoterminowego planu wypłacalności lub przedstawiony plan nie gwarantuje przywrócenia wypłacalności, albo gdy realizacja tego planu okaże się nieskuteczna, organ nadzoru może ustanowić zarząd komisaryczny na okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż rok [5, art. 48].

Oprócz środków własnych zakład ubezpieczeń tworzy obowiązkowo:

- kapitał zapasowy lub rezerwowy;
- rezerwy techniczno-ubebezpieczeniowe.

Natomiast fakultatywnie w ciężar kosztów zakład ubezpieczeń może tworzyć:

- fundusz prewencyjny przeznaczony na finansowanie działalności zapobiegawczej, w wysokości nie przekraczającej 1% składki na udziale własnym;
- fundusze i rezerwy specjalne przewidziane w statucie [5, art. 49].

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym nazywane są funduszem ubezpieczeniowym. Przeznaczone są na pokrycie bieżących i przyszłych zobowiązań, jakie mogą wyniknąć z zawartych umów ubezpieczenia.

Na rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe składają się [5, art. 50]:

- rezerwa składek;
- rezerwa na ryzyka niewygasłe;
- rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia, w tym rezerwa na skapitalizowaną wartość rent;
- rezerwa na wyrównanie szkodowości (ryzyka);
- rezerwa w dziale ubezpieczeń na życie;
- rezerwa w dziale ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający;
- rezerwa na premie i rabaty dla ubezpieczonych;
- pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe określone w statucie.

3.2. Kapitał gwarancyjny

Kapitał gwarancyjny wynosi третią część marginesu wypłacalności, jednak nie mniej niż minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego dla każdej grupy ubezpieczeń oraz dla działalności reasekuracyjnej⁴.

Jak wynika z poprzednich rozważań, towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych obowiązuje posiadanie funduszy ubezpieczeniowych podobnych jak w spółkach akcyjnych. Najbardziej istotna różnica między tymi dwiema formami organizacyjnymi wynika z wysokości kapitału gwarancyjnego. W przypadku działu I, czyli ubezpieczeń na życie, minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego dla zakładu ubezpieczeń, który prowadzi działalność w formie spółki akcyjnej, wynosi równowartość w złotych 800 000 EURO, a dla towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych – równowartość w złotych 600 000 EURO. W dziale II, czyli pozostałych ubezpieczeń majątkowych i osobowych, firma prowadząca ubezpieczenia w grupach 10, 13, 14 i 15 musi mieć minimum 400 tys. EURO, natomiast towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych 300 tys. EURO⁵. Na prowadzenie ubezpieczeń w grupach 1-8 oraz 16 i 18 potrzeba kapitału gwarancyjnego w wysokości 300 tys. EURO, w przypadku spółki akcyjnej i 225 tys. EURO dla towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych. Najniższa wysokość kapitału obowiązuje w grupie 9 i 17 odpowiednio 200 i 150 tys. EURO.

Wysokość kapitału gwarancyjnego może zostać podwyższona. Zasada ta dotyczy grupy 14, czyli ubezpieczeń kredytu. Jeżeli udział zbioru składki przypisanej z tytułu ubezpieczeń grupy 14 przekroczy 4% zbioru składki przypisanej lub równowartość w złotych 2 500 000 EURO w każdym z trzech ostatnich lat obrotowych, minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego powinna wówczas wynosić równowartość w złotych 1 400 000 EURO w spółce akcyjnej i 1 050 000 EURO w towarzystwie ubezpieczeń wzajemnych [4, par. 6, 7]. Należy zauważyć, że we wszystkich wyżej wymienionych grupach kapitał gwarancyjny towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych stanowi 75% kapitału ubezpieczeniowej spółki akcyjnej.

Zupełnie inaczej zostały unormowane zasady dotyczące kapitału gwarancyjnego w małych towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych. W dziale ubezpieczeń na życie wysokość kapitału gwarancyjnego jest skorelowana z wysokością składki przypisanej. Jeżeli wysokość składki w każdym z ostatnich trzech lat obrotowych przekroczy równowartość

⁴ Sposób obliczania marginesu wypłacalności nie zależy od formy organizacyjnej towarzystwa ubezpieczeniowego, lecz od zakresu prowadzonych ubezpieczeń, dlatego nie będzie przedmiotem szczegółowych rozważań. Zasady wyliczania marginesu wypłacalności regulują załączniki do [4].

⁵ Por. załącznik 1 zawierający działy, grupy i rodzaje ubezpieczeń.

w złotych 500 000 EURO, towarzystwa te są zobowiązane zgromadzić na koniec kolejnego czwartego roku obrotowego środki własne przewyższające minimalny kapitał gwarancyjny według zasad przedstawionych w tabeli 1.

TABELA 1

**Minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego
w małym towarzystwie ubezpieczeń wzajemnych**

Zbiór składki przypisanej w ostatnim roku obrotowym stanowiący równowartość w złotych kwoty wyrażonej w EURO	Minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego stanowiąca równowartość w złotych kwoty wyrażonej w EURO
większy niż 500000	100000
większy niż 1000000	200000
większy niż 1500000	300000
większy niż 2000000	400000
większy niż 2500000	500000
większy niż 3000000	600000

Źródło: [4].

Zasad dotyczących minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego nie stosuje się do małych towarzystw ubezpieczeń wzajemnych, prowadzących działalność w dziale II, jeżeli spełniają następujące warunki:

- statut towarzystwa przewiduje możliwość pobrania dodatkowych składek lub redukcję świadczeń;
- towarzystwo nie prowadzi ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej;
- towarzystwo nie prowadzi ubezpieczeń w grupach 14-16 działu II;
- zbiór składki przypisanej w ostatnim roku obrotowym nie przekracza równowartości w złotych 1 000 000 EURO;
- przynajmniej 75% zbioru składki przypisanej w ostatnim roku obrotowym pochodzi od członków uprawnionych do głosowania na walnym zgromadzeniu.

4. Podsumowanie

Z przedstawionej analizy dotyczącej podstawowych zasad finansów towarzystw ubezpieczeniowych wynika, że pod względem wymogów kapitałowych preferowane są towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych. Korzystanie z tej formy ubezpieczeń pozwala na obniżenie kosztów asekuracji. Członkowie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych wpłacają do zakładu zaliczkowe składki ubezpieczeniowe. Jeżeli zebrane składki przewyższają wypłacone odszkodowania i inne poniesione koszty, członkowie towarzystw otrzymują zwrot nadpłaconych kwot lub mogą nadpłatę przeznaczyć na poczet przyszłych płatności. Jeżeli szkodowość będzie wyższa, ubezpieczenie w towarzystwie niesie ryzyko wniesienia stosownych dopłat.

Na polskim rynku ubezpieczeniowym zdecydowanie przeważają firmy komercyjne. Z liczby ponad 50 zakładów ubezpieczeniowych działających w Polsce tylko 5 to towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych. Takich proporcji z pewnością nie zmienia na korzyść TUW przedstawiciele kapitału zagranicznego, którego napływu należy oczekiwać po ostatniej nowelizacji prawa ubezpieczeniowego.

Literatura

1. Biały A.: *Przełomu nie będzie*. „Rzeczpospolita” 1998, nr 94.
2. Broda M.: *Najnowsza forma ubezpieczeń wzajemnych*. „Asekuracja & Re” 1998, nr 12.
3. Łańcucki J.: *Podstawy finansów ubezpieczeń gospodarczych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996.
4. Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 17 października 1995 r. w sprawie sposobu wyliczenia i wysokości marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla każdego rodzaju ubezpieczeń oraz dla działalności reasekuracyjnej Dz. U. 95. 127. 606.
5. Ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej Dz. U. 98. 155. 1015 (tekst jednolity).
6. Wąsiewicz A.: *Prawne zagadnienia działalności ubezpieczeniowej*. Warszawa 1996.

dr **Tadeusz TRUSKOLASKI**

Uniwersytet w Białymstoku

Wydział Ekonomiczny

Katedra Polityki Regionalnej i Gospodarki Przestrzennej

Załącznik 1

Podział ryzyka według działów, grup i rodzajów ubezpieczeń

DZIAŁ I

Ubezpieczenia na życie:

1. Ubezpieczenia na życie.
2. Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci.
3. Ubezpieczenia na życie, jeżeli są związane z funduszem inwestycyjnym.
4. Ubezpieczenia rentowe.
5. Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe, jeśli są uzupełnieniem ubezpieczeń wymienionych w grupach 1-4.

DZIAŁ II

Pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe:

1. Ubezpieczenia wypadku, w tym wypadku przy pracy i choroby zawodowej:
 - świadczenia jednorazowe;
 - świadczenia powtarzające się;
 - świadczenia kombinowane;
 - przewóz osób.
2. Ubezpieczenie choroby:
 - świadczenia jednorazowe;
 - świadczenia powtarzające się;
 - świadczenia kombinowane.
3. Ubezpieczenie casco pojazdów lądowych, z wyjątkiem pojazdów szynowych, obejmujące szkody w:
 - pojazdach samochodowych;
 - pojazdach lądowych bez własnego napędu.
4. Ubezpieczenie casco pojazdów szynowych, obejmujące szkody w pojazdach szynowych.

5. Ubezpieczenie casco statków powietrznych, obejmujące szkody w pojazdach powietrznych.
6. Ubezpieczenie żeglugi morskiej i śródlądowej casco statków powietrznych, obejmujące szkody w:
 - statkach żeglugi morskiej;
 - statkach żeglugi śródlądowej.
7. Ubezpieczenie przedmiotów w transporcie, obejmujące szkody na transportowanych przedmiotach, niezależnie od każdorazowo stosowanych środków transportu.
8. Ubezpieczenie szkód spowodowanych żywiołami, obejmujące szkody rzeczowe nie ujęte w grupach 3-7, spowodowane przez:
 - ogień;
 - eksplozję;
 - burzę;
 - inne żywioły;
 - energię jądrową;
 - obsunięcia ziemi lub tąpnięcia.
9. Ubezpieczenie pozostałych szkód rzeczowych (jeżeli nie zostały ujęte w grupie 3, 4, 5, 6 lub 7) wywołanych przez grad lub mróz oraz inne przyczyny (jak np. kradzież), jeżeli przyczyny te nie są ujęte w grupie 8.
10. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej wszelkiego rodzaju, wynikającej z posiadania i użytkowania pojazdów lądowych z napędem własnym, łącznie z ubezpieczeniem odpowiedzialności przewoźnika.
11. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej wszelkiego rodzaju, wynikającej z posiadania i użytkowania pojazdów powietrznych, łącznie z ubezpieczeniem odpowiedzialności przewoźnika.
12. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową, wynikającej z posiadania i użytkowania statków żeglugi śródlądowej i statków morskich, łącznie z ubezpieczeniem odpowiedzialności przewoźnika.
13. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej (ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej ogólnej) nie ujętej w grupach 10-12.
14. Ubezpieczenie kredytu, w tym:
 - ogólnej niewypłacalności;
 - kredytu eksportowego;
 - spłaty rat;
 - kredytu hipotecznego;
 - kredytu rolniczego.
15. Gwarancja ubezpieczeniowa:
 - bezpośrednia;
 - pośrednia.
16. Ubezpieczenie różnych ryzyk finansowych, w tym:
 - ryzyka zatrudnienia;
 - niewystarczającego dochodu;
 - złych warunków atmosferycznych;
 - utraty zysków;
 - stałych wydatków ogólnych;
 - nieprzewidzianych wydatków handlowych;

- utraty wartości rynkowej;
- utraty stałego źródła dochodu;
- pośrednich strat handlowych poza wyżej wymienionymi;
- innych strat finansowych.

17. Ubezpieczenie ochrony prawnej.

18. Ubezpieczenie świadczenia pomocy na korzyść osób, które popadły w trudności w czasie podróży lub podczas nieobecności w miejscu zamieszkania.